

УДК 595.7.001

І. М. КРАСИЛЬЩИК – УНІКАЛЬНЕ ЯВИЩЕ РОСІЙСЬКОЇ ЕНТОМОЛОГІЇ

А. В. Фокін¹, К. Є. Філіпова²

^{1,2} ДВНЗ «Київський університет управління та підприємництва», вул. Старосільська, 2, Київ, 02125, Україна

Красильщик Ісак Матвійович (Іцик Мойшевич) (1857-1921) – російський ентомолог, доктор природничих наук [9]. Народився 1857 року у Кишеневі у єврейській родині. Закінчив 1882 року природниче відділення фізико-математичного факультету Новоросійського університету в Одесі. У 1882 році захистив докторську дисертацію «К истории развития и систематике рода *Polytoma Ehrenberg*» («Записки Новороссийского общества естествоиспытателей», 1882). Учень І.І. Мечнікова, разом з ним провів ентомологічні дослідження у Бессарабській, Подольській, Полтавській та Херсонській губерніях. З 1883 року був розслідувачем-експертом одеської Філоксерної комісії Спілки сільського господарства Південної Росії [1]. Того ж року був запрошений до м. Сміла в Київській губернії на щойно засновану дослідну станцію у маєтку графа Бобринського для перевірки ефективності щойно відкритого І.І.Мечниковим мікробіологічного методу для боротьби з буряковим довгоносиком. Промислове виробництво мускардини налагодили 1884 року. У 1885 році Спілка цукрозаводчиків асигнувала 10 тис. карбованців золотом на більш масштабні випробовування, завод модернізували. Але внаслідок кризи цукрової промисловості програма цих виробничих експериментів залишилася не виконаною. Вперше провів досліди фумігації проти філоксери [10]. У 1904 році заснував у Кишеневі «Бессарабское общество естествоиспытателей и любителей естествознания» при Зоологічному сільськогосподарському та ремісничому музеї Бессарабського губернського земства. У 1911 році при цьому ж земстві І. М. Красильщик організував у Кишеневі Біо-Ентомологічну станцію, яку і очолював до 1915 року [6]. Зазначимо, що у Російській Імперії він досяг значних успіхів на науковій та адміністративній ниві, ставши одним з провідних ентомологів-практиків свого часу. Його перу належать, крім філоксерної тематики (перелік налічує більш як 50 найменувань [9]), десятки праць, присвячених різним аспектам боротьби з шкідливими комахами, зокрема «О борьбе с саранчей при помощи швейнфуртской зелени в Терской области весной 1900 г.» (1901); «К вопросу о действии ядов на насекомых» (1903) [2]; «К вопросу о дезинфекции растений путем окулирования» (1909); «Проект станции для дезинфекции растений от вредителей» (1909); «Луговой мотылек и меры борьбы с ним» [4]; «О луговом мотыльке» (1915) [5];

«Как бороться с луговым мотыльком» (1914) [3]; «Дезинфекция посадочного материала и семян и способы упаковки ввозимых из-за границы растений» (1914).

Цікава діяльність І. М. Красильщика і як винахідника. Ним винайдено оригінальні цинкові кільця для вилову комах (фіксувалися на стовбурі дерева) до яких наливали або гас з водою, або використовували сухими. Випробування цього пристрою І. М. Красильщик провів у Кишеневі на Біо-Ентомологічній станції і перед Першою світовою війною експонував його на виставці у Києві. Для облаштування протисаранових канав (влаштування відкосу-зводу) 1885 року вченим була розроблена спеціальна мотика, описана у № 6 та 9 «Земледельческой газеты» за 1885 рік [7]. За радянських часів, з огляду на єврейське походження цей видатний вчений був несправедливо забутий і навіть у досить повному «Словаре-справочнике энтомолога» (1958) [8] за нього не згадується.

Література

1. Богданов-Катьков Н. Федор Николаевич Лебедев. Некролог / Н. Богданов-Катьков // Защита растений от вредителей. Бюллетень Постоянного Бюро Всероссийских энтомо-фитопатологических съездов. – Т. V. – 1928. – №5, 6. – С. 681–682.

2. Красильщик И. М. К вопросу о действии ядов на насекомых / И. М. Красильщик // Труды Бюро по энтомологии. – 1903. – Т. 4, № 3. – 26 с.

3. Красильщик И. М. Как бороться с луговым мотыльком. Био-энтомологическая станция при Бессарабском губернском земстве / И. М. Красильщик. – К.: Типо-литография «С.В. Кульженко», 1914. – Плакат.

4. Красильщик И. М. Луговой мотылек и меры борьбы с ним. Био-энтомологическая станция при Бессарабском губернском земстве / И. М. Красильщик. – Кишинев: Типография В. Якубовича, аренд. Н. Гребенщиков, б.г. – 10 с.

5. Красильщик И. М. О луговом мотыльке. Био-энтомологическая станция при Бессарабском губернском земстве. Листок №12 от 10 июля 1915 года. Отдельный оттиск из газеты «Бессарабская жизнь» от 14 июля 1915 г. №141 / И. М. Красильщик. – Кишинев: Типография «Бессарабская жизнь», 1915. – 4 с.

6. Пономарев В. П. Красильщик Исаак Матвеевич / В. П. Пономарев // Энциклопедия виноградарства: в 3-х томах. – Кишинев: Главная ред. Молд. Сов. Энциклопедии, 1986. – Т. 2, «Карантин-Пыльник». – С. 94.

7. Рекало Е. А. Саранча в Бессарабии и Румынии в 1885-86 гг. / Е. А. Рекало // Труды Одесской энтомологической комиссии. – Одесса: «Славянская типография» Н. Хрисогелос, 1887. – 102 с.

8. Словарь-справочник энтомолога / [под ред. В. Н. Щеголева]. – [2-е изд., переработанное и дополненное]– М.-Л.: Гос. Изд-во сельскохозяйственной литературы, 1958. – 632 с.

«БІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ – 2014»: Збірник наукових праць V Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених і студентів. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2014. – С.396-398.

9. Тумановский Р. Ф. 75-летие отечественной периодики по защите растений / Р. Ф. Тумановский // Защита растений от вредителей и болезней. – 1962. – № 9. – С. 60–61.

10. Холодковский Н.А. Курс энтомологии, теоретической и прикладной / Н.А. Холодковский. – Т.1. – М.-Л.: Государственное издательство, 1927. – 432 с.